

**ВПРОВАДЖЕННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ
ДУХОВНО-МОРАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ МОЛОДІ ТЕХНІЧНОГО ВНЗ**

Постановка проблеми. Проблему виховання духовних цінностей у студентської молоді достатньо глибоко вивчали О. Белих, О. Олексюк, О. Семашко, Б. Нагорний, Д. Чернілевський, Г. Шевченко, В. Яковенко та інші.

У розв'язання питання вдосконалення навчально-виховного процесу у сучасній вищій школі найбільш вагомий внесок зробили: Б. Ананьєв, С. Архангельський, А. Алексюк, Є. Бондаревська, М. Буланова-Топоркова, С. Вітвицька, З. Єсарєва, І. Зязюн, Д. Чернілевський та інші.

Багато авторів (В. Биков, П. Гевал, Р. Гуревич, М. Жалдак, К. Колін, В. Мадзігон, П. Підкасистий, Є. Полат, І. Роберт, А. Хуторський, Д. Чернілевський) у своїх дослідженнях намагаються вирішити питання організації навчального процесу з використанням комп'ютерної техніки. Як зазначає Р. Гуревич, у процесі розробки педагогічних програмних засобів необхідне раціональне поєднання знань, умінь та навичок дидактики, педагогічної психології, програмування, тощо [2, с.36].

Методологічні засади виховання духовних цінностей у студентів знайшли своє відображення у працях В. Андрущенка, Л. Губерського, М. Євтуха, В. Кременя, Б. Лихачова, М. Нікандрова, Т. Петракової, Д. Чернілевського та інших.

Теоретичне обґрунтування значущості виховання духовних цінностей у студентської молоді ВНЗ здійснили І. Бех, Є. Бондаревська, М. Боришевський, І. Зязюн, А. Капська, В. Кірсанов, О. Олексюк, Г. Сагач, О. Сухомлинська, Т. Тюріна, Г. Шевченко та інші.

Невирішені питання. Незважаючи на посилення інтересу до виховного процесу у вищій школі, який пов'язаний зі зміною парадигми освіти XXI століття, досягнень сучасної гуманітарної науки про людину як найвищу духовну цінність, проблема виховання духовних цінностей у студентів технічних ВНЗ все ще залишається недостатньо вивченою і недостатньо технологічно розробленою. Сам час зробив ці проблеми найважливішими для нашої незалежної країни, оскільки від їхнього ефективного розв'язання буде залежати якісно новий приріст її інтелектуального, культурного й морального потенціалу. Комп'ютеризація сьогодні-не мода, а потреба часу, необхідна складова нашого сьогодення. Не може сучасна людина володіти свіжою інформацією, якщо комп'ютер не став частиною її життя. На жаль, економічний стан нашої країни та фінансові можливості закладів освіти не завжди дозволяють мати сучасну комп'ютерну техніку, яку можна використовувати в процесі навчання та виховання. Кризовий стан економіки, багато проблем і негативні явища в галузі господарської діяльності, побуту й спілкування відображають недоліки в розвитку культури, виховання й освіти. Зміна поколінь – природне явище й кожне покоління робить свій внесок у розвиток суспільства, множить матеріальні й духовні багатства, створені попередніми поколіннями. Питання про те, яку спадщину одержить нове покоління і як воно нею буде користуватися, надзвичайно важливе. Тому проблеми культурного розвитку, виховання й освіти молодого покоління постійно перебувають в центрі уваги громадськості

Аналіз останніх досліджень. Сучасні наукові положення про цінності виховання, духовні цінності, загальнолюдські і національні, ціннісні орієнтації; про духовно-моральну основу підготовки педагогічних кадрів; про інтеграційні процеси взаємодії різних культур, про збереження культурної ідентичності і набуття культурних смислів життя знаходимо в працях В. Андрущенка, С. Анісімова, І. Беґа, Є. Бондаревської, В. Кременя, Т. Петракової, О. Данилюка, Д. Чернілевського; Г. Ричардсона, Г. Ріккерта та інших).

Проблеми культури, освіти й виховання молодого покоління, суспільного прогресу в цілому діалектично взаємозалежні.

Західні дослідники культури нараховують у світовій літературі від 150 до 250 визначень культури, що пояснюється не тільки специфічним інтересом конкретних наук, а й розмаїттю світоглядних позицій і навіть різних підходів у рамках одного світогляду до культури [1].

Слід зазначити, що там, де є людина, її діяльність, стосунки між людьми, там є культура. При цьому потрібно розрізняти матеріальну й духовну культуру, не протиставляючи їх одна одній. У матеріальній культурі закладено духовний, формувальний початок, оскільки вона завжди є втіленням ідей, знань, цілей людини, що тільки й робить її культурою; продукти ж духовної культури завжди втілені в матеріальну форму, тому що тільки в такий спосіб вони можуть бути об'єктивовані й стати фактом громадського життя. Все це дає підставу говорити про культуру як таку, що не залежить від її розподілу на матеріальну й духовну [4]. Ми, надалі, уточнюючи деякі аспекти культури, будемо використовувати термін «духовна культура» як сукупність створених людиною цінностей – матеріальних й ідеальних, духовних. За умов такого підходу культура виступає як певний аспект суспільства, як прояв ступеню розвитку самої людини. Сама людина формує себе в процесі своєї діяльності як культурно-історичну істоту. Її людські якості є результатом засвоєння нею мови, прилучення до існуючих у суспільстві цінностей, традицій, оволодіння прийомами й навичками діяльності, притаманними даній культурі. Тому не буде перебільшенням сказати, що культура становить ступінь людського в людині, характеристику розвитку людини як суспільної істоти [3].

Цінними для нашого дослідження є філософські погляди й творча спадщина Г. Сковороди. У своїх творах Г. Сковорода активно досліджує філософію життя, проблеми моралі, людського щастя. Головним у людині є не теоретико-пізнавальні здібності, а емоційно-вольова сутність людського духу – «серце» людини. Звідси вимога – «пізнай себе». Предметом філософії Г. Сковороди є людина. Саме людина – ключ до всіх таємниць природи й суспільства. Філософія покликана розв'язати суспільно-практичні завдання, намітити шляхи досягнення щастя як вищої цінності людського життя.

Особливий інтерес мають дослідження проблем цінностей природи й людського життя, особливо здорового способу життя (Г. Тарасенко, В. Оржеховська, О. Мягченко, В. Горащук). Стрімкий розвиток екології й валеології свідчить про значущість й актуальність цієї проблематики.

Мета даної статті полягає у дослідженні створення тих чинників, які є необхідними для побудови системи виховання молодих фахівців-майбутніх інженерів у плані єднання освіти, культури, духовності зі збереженням ціннісних орієнтацій, критеріїв, конкретної особистості, а також - яким же чином застосовується інноваційна технологія на цьому шляху.

Основне завдання системи виховання полягає в тому, щоб її учасники могли безболісно й повноцінно включитися в складну й найчастіше суперечливу систему відносин між людьми, колективами, державами, що залежить від їхнього вміння самостійно й творчо мислити в умовах не завжди безконфліктного людського спілкування; правильно сприймати й оцінювати не тільки самого себе, але і якості, дії інших індивідумів, людські взаємини, давати їм зважені, адекватні й принципові оцінки. Система виховання забезпечується реалізацією цілей освіти й розглядається як гарант демократичності суспільного устрою й служить ефективними засобами виховання нових поколінь на досвіді попередніх.

Тому освіта має бути підпорядкованою вихованню загальній культурі індивіда, широкій науковій ерудиції й високому гуманістичному почуттю – почуттю любові до людини. В основу сучасної концепції освіти має бути закладений культурологічний підхід, який обумовлює звертання до майбутнього фахівця як до соціокультурного індивіда, продукту культури нації, людства. Культурологічний підхід припускає інтеграцію всієї сукупності загальнокультурних знань, що є основою високого рівня освіченості особистості. Розглядаючи педагогічні знання як частину духовної культури, вважаємо за необхідне інтегрувати їх з філософією, психологією, соціологією, етикою й естетикою, історією культури, історією релігії, методикою викладання й інших наук. Зміст навчального

матеріалу, що викладається студентам, повинен бути вбраний в такі форми, представлений такими педагогічними технологіями, які, з одного боку, сприяли б найбільш оптимальному засвоєнню матеріалу, а з іншого – були б зразками сучасних форм навчання, впроваджуваних у практику ВНЗ.

Культурологічний підхід вимагає розглядати дисципліни гуманітарного циклу як частину духовної культури суспільства, припускає адаптацію виховання й освіти до конкретного культурного середовища, а це значить, що досить істотним у підготовці майбутнього фахівця є осмислення культурних досягнень рідного краю, країни, усього світу, тобто національних і загальнолюдських цінностей.

Виклад основного матеріалу. Що ж потрібно зробити для реалізації ідеї інтелектуалізації в сучасному вищому технічному навчальному закладі, застосовуючи інноваційні технології? Використання комп'ютерної мультимедійної навчальної програми як елемента сучасного уроку і виховного заходу (кураторської години) підвищує їхню ефективність, враховує індивідуальні особливості кожного студента.

З метою виявлення інтересів студентства викладачам технічного ВНЗ розроблені програми з анкетуванням, з метою пізнання їхніх потреб та інтересів.

Анкетування за допомогою комп'ютера, як метод дослідження дав нам можливість одержати основну інформацію про головні цінності студентів. Однак, для уточнення деяких відповідей й отриманої інформації нами використалися такі методи як бесіда й інтерв'ю.

Тут доцільно скористатись такими формами сучасного дослідження як інтерв'ю за допомогою комп'ютерного тестування, а також тестування студентів з метою виявлення думки студентів щодо професійних якостей майбутнього інженера.

За результатами дослідження визначено, які ж цінності є серед студентів пріоритетними і в якому контексті реалізуються ці цінності. Бесіди й інтерв'ю показали значення тлумачення подібних цінностей.

Ідея про ядро підготовки фахівця – формування творчого стилю мислення й діяльності, відповідно технічного, високої духовної культури повинна бути покладена в основу тієї концепції, що спирається на поняття інтелектуалізації.

Інтелектуалізація – це поєднання широкої культурної підготовки з виробленням творчого ставлення й діяльним підходом до оволодіння як предметами ВНЗ, так і всією культурою в цілому. Якщо в оволодінні предметними циклами вже зроблено перші кроки на шляху інтелектуалізації (посилення індивідуальної й наукової праці студентів), то в розв'язанні проблеми духовно-морального розвитку поки ще просування не помітно.

Формування духовно-моральних якостей інженера значною мірою може бути забезпечено соціокультурним циклом дисциплін, що включають вивчення історії, матеріальної й духовної культури, розвитку систем освіти й внеску у формування цієї системи видатних учених свого часу. Особливо варто подбати про гуманізацію природничонаукової освіти, що досягається включенням в гуманітарні предмети елементів історії, загальної історії, краєзнавства, релігієзнавства. Методи оволодіння інформацією, характерні для гуманітарних наук, розвивають евристичні навички, виробляють розуміння єдності наукового знання, формують філософські, морально-естетичні категорії, без яких неможливо духовне становлення особистості.

Використання комп'ютерної техніки у навчально-виховному процесі сприяє урізноманітненню форм уроку, кураторської години і може призвести до виникнення нової форми уроку, у якому головна роль буде відведена студентам. При цьому робота викладача не знецінюється, а тільки полегшується. Та й викладач теж отримує задоволення від такого виду навчальної діяльності.

Розроблена комп'ютерна програма містить значну кількість цікавої інформації, відео сюжетів, яскравих малюнків, голосового супроводу, що сприяє активній участі студентів у дискусії під час обговорення теми. Програма записана на компакт-дисках і використовується на кураторських годинах по темах «Християнський світогляд - визнання за особистістю права на спілкування з Богом», «У житті завжди є вихід, надіючись на Господа»

Програму можливо також використовувати і на уроках філософії (релігієзнавства).

Актуальність проблеми збереження і розвитку культурної спадщини України не підлягає сумніву. Програма розроблена на основі цінностей Православної церкви, але може бути використана для представників інших християнських конфесій (католиків, протестантів). Виховні години неодмінно супроводжуються пошуком додаткової інформації про співпрацю церкви і держави в наш час, про безсумнівний пріоритет справи виховання молоді. В комп'ютерній програмі сконцентровані події останніх років в нашій країні в контексті духовно-моральних цінностей. При цьому підмічено, що молоді набагато простіше аналізувати негативні тенденції та процеси, які відбувались на їх очах, ніж події 5-10-річної давнини. Та й сам процес використання комп'ютера на уроці чи виховній годині налаштовує на більш якісне сприйняття інформації, тому що студентам цікавий сам процес відтворення інформації, самі відео матеріали, фотографії тощо.

Програма носить навчально-інформаційний характер і знайомить студентів з духовними цінностями, основами православної культури. В програмі висвітлюються цілі виховання, що опираються на цінностях Християнства. В програмі протиставляються 2 протилежні світогляди: виховання, кінцевою метою якого є спасіння душі через Господа і виховання *selfmademan*, що в перекладі з англійської означає «сам себе зробив». У випадку досягнення цілі останнього виховання визнавалось, що людина завдячує спасінню своєї душі самому собі, а не Богу. Така особистість неодмінно буде відображати свої наміри в своїй поведінці, вирощувати «плоди», що будуть відрізнятися від дій і кінцевих результатів дій віруючої людини. Для порівняння можна навести приклади: військове мистецтво О. Суворова й Наполеона, літературна спадщина Ф. Достоєвського і маркіза де Сада, акторське мистецтво Фаїни Раневської й Мерілін Монро [6, с.28-29].

Під час використання представленої програми користувач має змогу за досить короткий час (20-25 хв.) за допомогою засобів комп'ютерної техніки ознайомитися з творчістю діаметрально протилежних типів виховання, що вирощують плоди свого мистецтва. Відео сюжети супроводжуються яскравими фотокартками, відео кліпами, усі сторінки програми мають голосове озвучення, окремі сторінки озвучені музикальними сюжетами (творчість М. Монро). Отже, представлена комп'ютерна програма розрахована на сприйняття інформації зоровою (яскраве оформлення матеріалу), механічною та слуховою (голосовий коментар) пам'яттю.

Протягом усього періоду навчання у ВНЗ доцільно за допомогою комп'ютера визначати ступінь розвитку академічних груп, характер усталених міжособистісних відносин, рівень відповідності офіційних і неофіційних структур, соціально-психологічний клімат у групах. Урахування цих факторів дозволить більш ефективно управляти виховним впливом на формування ціннісних орієнтацій студентів [5].

Висновки. Вищий навчальний заклад – це складна й динамічна педагогічна система, що передбачає гнучке керування навчально-виховним процесом і потребує постійного трансформування цілей і завдань, які стоять перед ВНЗ, спрямованих на професійно-ціннісний та духовний розвиток особистості студента. Будь-який вищий навчальний заклад становить взаємозалежну педагогічну діяльність двох генеральних сукупностей – викладачів і студентів. І хоча мова йде про єдиний колектив, його можна створити лише в результаті виникнення психологічної гармонії між цими сукупностями. Обов'язковою умовою їхньої діяльності є добре налагоджена система міжособистісних відносин між викладачами й студентами. Часто дисгармонія цих відносин, що приймають форму упередженості викладача стосовно студента, або форму негативізму в студента до особистості викладача й до дисципліни, що він викладає, виступає бар'єром на шляху будь-яких виховних впливів на особистість студента.

Тому в процесі експериментальної роботи звертається увага на те, щоб студенти не тільки засвоювали зміст морально-етичних цінностей, але й привласнювали еталони морально-етичної поведінки.

Комп'ютер на уроці чи на кураторській годині-новина. Використання комп'ютерних

програм на уроках породжує у студентства інтерес, якого так часто не вистачає в процесі виховних заходів, а особливо серед студентів технічного ВНЗ. Сама присутність комп'ютера робить урок чи виховний захід незвичним та незабутнім, а значить, запам'ятається велика частина того, про що йшлося.

Використання комп'ютерної програми оптимізує процес викладання у ВНЗ. Це нова форма роботи, яка викликає зацікавленість у студентів і викладачів. Комп'ютерна мультимедійна навчальна програма дозволяє за короткий проміжок часу донести до студентства більший об'єм матеріалу, поповнити теоретичні відомості історичними фактами та подіями.

Інтерес у студентів викликають яскраві малюнки, відео кліпи, голосовий супровід, що сприяє більш активному веденню дискусії під час обговорення теми. Студент більш розкуто і комфортно почуває себе під час нетрадиційного уроку. Використання комп'ютерної техніки сприяє більш вираженому індивідуальному підходу до кожного студента під час навчально-виховного процесу. З'являється зацікавленість у студентів, у яких неповністю сформовані навчальні навички, і вони включаються в загальну дискусію.

Комп'ютерна мультимедійна програма вносить певну доброзичливість в колектив академічної групи, новий розвиток отримують стосунки студент - викладач; студент-студент.

В студентів відпрацьовується логіка мислення, формується вміння самостійно виражати думки. Полегшується робота викладача в процесі підготовки до уроку та кураторської години.

Література:

1. Вавилова Л.Я. Формирование культурно-национальной ориентации студентов в педагогическом процессе: Автореф. дис...канд. пед. наук. / Сиб. гос. технол. Ун-т. – 1998.- 23 с.
2. Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю. Інформаційно – комунікаційні технології у навчальному процесі: Посібник для педагогічних працівників і студентів педагогічних вищих навчальних закладів. – Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2002. -116с.
3. Печчеи А. Человеческие качества. – М.: Прогресс, 1985. – 312 с.
4. Попов И.А. Культура межличностного общения в социалистическом обществе: Автореф.дисс. ...канд.пед.наук. – Свердловск, 1987. – 19 с.
5. Психологическая теория коллектива / Под.ред. А.В. Петровского.-М.: Педагогика, 1979.-240 с.
6. Складорова Т.В. Православное воспитание в контексте социализации: Москва: Изд-во ПСТГУ, 2006.- 149 с.

В статье речь идет о формировании духовно-моральных качеств студентов технических ВУЗов. Подчеркиваются преимущества применения компьютерной технологии в процессе воспитания молодежи. Приводятся примеры разработанной мультимедийной учебной программы, которая должна пробуждать интерес, разнообразить уроки и кураторские часы.

The article deals with the formation the spiritual quantities of the students' technical higher schools. It is pointed out that using computers is great advance while educating young people. The examples of multimedia studying program is worked out and they are shown here. These programs should include bright video clips, pictures as well as musical clips. All these awake interest and make lessons and bringing up hours more interesting and unforgettable.